

Список використаних джерел

1. Giere R. N. Explaining scientific revolutions / Boston studies in the philosophy of science. – Dordrecht etc., 1997. – Vol.192: Issues and images in the philosophy of science. – P.63–86.
2. Бех І. Д., Вознюк О. В., Левківський М. В. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) // Педагогіка і психологія. – 2000. – №1. – С.5–17.
3. Гершунський Б. С. Філософія освіти для XXI века: (В поісках практико-орієнтованих освітальних концепцій). – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
4. Гессен Г. С. Основи педагогіки (введення в прикладну філософію) / Г. С. Гессен. – М., 1995. – 496 с.
5. Гусинський Е. Н., Турчанинова Ю. І. Введення в філософію освіти. Учебне посібня. – М.: «Логос», 2000. – 224 с.
6. Кисельов М. М. Гуманітарія в сучасному освітальському процесі. Гуманітарне знання. Суцність і функції. – СПб.: Изд-во С-Петербурзького у-та, 1991.
7. Козарь Т. П. Реформування змісту освіти як пріоритет державної освітньої політики // Держава та регіони, Серія: Державне управління. – 2009. – №4. – С.48–51.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К., 1989.
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
10. Лаврова Л. В. Методологічні особливості філософського аналізу освіти. Філософія освіти як галузь наукового знання // Філософія. Культура. Життя: Міжвузівський збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2009. – Вип.32. – С.157–163.
11. Маєр-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від довкілля до спільноствіту. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.
12. Поппер К. Злиденність історизму. – К., 1994.
13. Поппер К. Предположения и опровержения: Рост научного знания. – М., 2004.
14. Рассел Б. Человеческое познание: Его сфера и границы. – К., 2001.
15. Розов Н. С. Філософія гуманітарного освіти. – М.: Педагогіка, 1993. – 328 с.
16. Романенко М. І. Методологія дослідження філософсько-освітньої парадигми // Філософія. Культура. Життя: Міжвузівський збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2009. – Вип.32.
17. Сергеева Т. Современное образование в контексте парадигмы «личность – образование – социум» // Дайджест педагогічних ідей та технологій школа-парк. – 2001. – №5–6. – С.26–30.
18. Тхагапсоев Х. Г. О новой парадигме образования // Педагогіка. – 1999. – №1. – С.103–110.

References

1. Giere R. N. Explaining scientific revolutions / Boston studies in the philosophy of science. – Dordrecht etc., 1997. – Vol.192: Issues and images in the philosophy of science. – P.63–86.
2. Beh I. D., Voznyuk O. V., Levkivskiy M. V. Deyaki aspekti novoyi viovnoyi paradigmi (v konteksti tvorchosti A. S. Makarenka) // Pedagogika i psihologiya. – 2000. – №1. – С.5–17.
3. Gershunskiy B. S. Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka: (V poiskah praktiko-orientirovannykh osvitalnykh kontseptsiy). – M.: Sovershenstvo, 1998. – 608 s.
4. Gessen G. S. Osnovy pedagogiki (vvedenie v prikladnyuyu filosofiyu) / G. S. Gessen. – M., 1995. – 496 s.
5. Gusinskiy E. N., Turchaninova Yu. I. Vvedenie v filosofiyu obrazovaniya. Uchebnoe posobie. – M.: «Logos», 2000. – 224 s.
6. Kiselov M. M. Gumanitariya v suchasnomy osvitnomy processy Gumanitarnoe znanie. Suschnost i funktsii. – SPb.: Izd-vo S-Peterburgskogo u-ta, 1991.
7. Kozar T. P. Reformuvannya zmistu osviti yak prіoritet derzhavnoyi osvіtnoyi politiki // Derzhava ta regioni, Seriya: Derzhavne upravlinnya. – 2009. – №4. – С.48–51.
8. Kostyuk G. S. Navchalno-vihovny protses i psihichnyy rozvitok osobistosti / G. S. Kostyuk. – K., 1989.
9. Kremen V. G. Osvita i nauka v Ukrayini – Innovatsiyni aspekti. Strategiya. Realizatsiya. Rezultati. – K.: Gramota, 2005. – 448 s.
10. Lavrova L. V. Metodologichni osoblivosti filosofskogo analizu osvitu. Filosofiy osvitu yak galuz naukovo znannya Filosofiya. Kultura. Zhittya: Mizhvuzivskiy zbirnik naukovih prats. – Dnipropetrovsk: Dnipropetrovska derzhavna finansova akademiya, 2009. – Vip.32. – S.157–163.

11. Maer–Abih K. M. Povstannya na zahist prirodi. Vid dovkillya do spilnosvitu. – K.: Libra, 2004. – 196 s.
12. Popper K. Zlidennist istoritsizmu. – K., 1994.
13. Popper K. Predpolozheniya i opроверzheniya: Rost nauchnogo znaniya. – M., 2004.
14. Rassel B. Chelovecheskoe poznanie: Ego sfera i granitsyi. – K., 2001.
15. Rozov N. S. Filosofiya gumanitarnogo obrazovaniya. – M.: Pedagogika, 1993. – 328 s.
16. Romanenko M. I. Metodologiya doslidjenia filosofsko-osvinoi paradigmu // Filosofiya. Kultura. Zhittya: Mizhvuzivskiy zbirnik naukovih prats. – Dnipropetrovsk: Dnipropetrovska derzhavna finansova akademiya, 2009. – Vip.32.
17. Sergeeva T. Sovremennoe obrazovanie v kontekste paradigmy «lichnost – obrazovanie – sotsium» // Daydzhest pedagogichnih idey ta tehnologii shkola-park. – 2001. – №5–6. – S.26–30.
18. Thagapsoev H. G. O novoy paradigme obrazovaniya // Pedagogika. – 1999. – №1. – S.103–110.

Bushman I. A., PhD, Institute of higher education (Ukraine, Kyiv), bushman_irina@bigmir.net

The content of education in the light of philosophical and methodological approaches

In modern society is necessary to changed bases educational practices in to reflection in all fields of science and culture. Postmodern philosophical and educational paradigms formed as a most general transformation processes in the sphere of education. Therefore latest study necessary send a data direction for definitions of major reforms aimed of system of education.

Keywords: paradigm, education, knowledge, culture, science.

Бушман І. А., кандидат філософських наук, доцент, докторант, Інститут вищого освіти НАПН України (Україна, Київ), bushman_irina@bigmir.net

Содержание образования сквозь призму философско-методологических подходов

Осознание необходимости изменения основ образовательной практики в современном обществе нашло отражение во всех сферах науки и культуры. Постсовременная философско-образовательная парадигма формируется как наиболее общее основание трансформационных процессов в сфере образования постиндустриального типа. Поэтому дальнейшее исследование необходимо направить в данном направлении, для определения основных направлений образовательных реформ.

Ключевые слова: парадигма, образование, знания, содержание образования, культура, наука.

* * *

УДК 37.016:1«654»:373

Горбачук–Наровецька О. В., аспірантка відділу змісту, філософії та прогнозування вищої освіти, Інститут вищої освіти НАПН України (Україна, Київ), ola.gorbachuk@gmail.com

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Аналізуються методологічна необхідність та завдання філософії для дітей, які постають результатом трансформації класичної парадигми освіти та змін у самій філософії. Відмова від авторитарної концепції розвитку дитини та нові суспільні запити зумовлюють актуалізацію проблеми виховання цілісної особистості, сприяють формуванню якісно нових освітніх програм і методик. Одісно з них с, наприклад, «Філософія для дітей», заснована американським педагогом і філософом М. Липманом. Її основним завданням є становлення самостійного громадянина з власною позицією, здатного до критичного мислення, до винесення аргументованих суджень, а головне – носія культурно-демократичних цінностей своєї спільноти. Окрім цієї програми, у статті представлені інші методики викладання філософії для дітей в дошкільних та шкільних навчальних закладах, які пройшли випробовування часом та особливостями різних культур.

Ключові слова: освіта, дитина, парадигма, філософія, трансформація, філософія для дітей, методика.

Кінець ХХ – початок ХХІ століть – це епоха глобальних культурно-політичних змін. Трансформації в соціально-економіко-політичній сфері нерозривно пов'язані зі

становленням нової культурно–світоглядної парадигми сучасної доби. Остання є продуктом новітніх філософських інтенцій, які визначають процес переосмислення таких основних питань, як людина, культура, особистість, її місце в сучасному світі. Під впливом різних культурних течій ХХ століття (фемінізм, постмодернізм тощо) філософія поступово розширює свої межі, стаючи відкритою для міждисциплінарного діалогу та для дослідження нових сфер. Однією з них є дитинство, яке як проблема повною мірою постало для філософського осмислення лише в ХХ столітті. Переосмислення просвітницької ідеї самосвідомого суб'єкта як метафізичної проекції чоловічої статі в рамках постмодерного руху («смерть (метафізичного) суб'єкта») зумовило переорієнтацію філософської думки на інші іпостасі людини (жінка, дитина тощо) [3, с. 69]. Подолання вікової та статевої дискримінації уможливило перегляд усталених поглядів на дитинство, здатність дітей до самостійного мислення, їхню відкритість до філософії. Як результат, дитина відтепер виступає окремим повноправним учасником філософського діалогу з дорослими.

Подібні світоглядні зміни яскраво виявляються в трансформації класичної парадигми освіти. Попередня позиція щодо дитинства як перехідного етапу в підготовці до дорослого життя змінюється під впливом процесів реабілітації та визнання його унікальних та неповторних рис. Новітні практики та методика освіти спрямовані не на подолання недосконалості дитини, а на гармонійний розвиток її особистості, на становлення свідомого громадянина з власною позицією, здатного до критичного мислення, до винесення аргументованих суджень, а головне – носія культурно–демократичних цінностей тієї спільноти, до якої вона належить. Введення в школах філософії уможливить здійснити поставлені завдання завдяки притаманному їй універсальному інструментарію формування логічного аналітичного мислення та засвоєння культурних, моральних й релігійних цінностей.

Питання про доуніверситетську підготовку з філософії стало предметом обговорення ще в ХІХ столітті. Так, такі німецькі філософи, як Вільгельм фон Гумбольдт у своїй програмній роботі «Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні» [5] та Г. В. Ф. Гегель в доповіді «Про викладання філософії в гімназіях» [2], обґрунтовували необхідність вивчення філософії в гімназіях можливістю студентами здобути важливі базові знання для опанування цієї дисципліни в університетах. Серед вітчизняних мислителів кінця ХІХ – початку ХХ століть варто виділити Георгія Челпанова, професора філософії Університету Св. Володимира, який не лише сформулював ідею викладання філософії в гімназіях в доповіді «Щодо постановки викладання філософської пропедевтики в середній школі» [12], але й практично втілював її у своїй педагогічній діяльності.

На відміну від даних мислителів, сучасні дослідники розглядають шкільну філософію як автономну дисципліну, що забезпечує формування самодостатньої особистості. Визначення такої функції філософії й освіти загалом пояснюється впливом ідей Джона Д'юї, завдяки яким трансформується розуміння сутності освіти як такої. Практична спрямованість американської думки визначає її характер як соціальної потреби для підтримки певними соціумами свого існування [6, с. 257]; надає їй нову роль ретранслятора та реконструктора соціального досвіду,

інструмента введення людини в культурний спадок людства [9, с. 82]; робить освіту найважливішою складовою демократичного виховання завдяки безпосередньому її зв'язку зі становленням демократичного суспільства.

На сьогодні визначальною є цілеспрямована діяльність ЮНЕСКО з метою популяризації філософії та її інтеграції у дошкільні та шкільні навчальні програми у тих державах, де вона з певних причин не вивчається, а також з метою підтримки викладання філософії там, де це за певних умов стає неможливим. Найбільш ґрунтовний аналіз питання філософії в школі надають звіти організації: «Філософія. Школа свободи» [15], «Рекомендації з викладання філософії у Європі та Північній Америці» [19], «Викладання філософії у Азії та Океанії» [17], «Викладання філософії у Африці: англійські країни» [16], «Викладання філософії у Латинській Америці та Карибському регіоні» [18]. Дані про стан викладання в різних країнах світу цього предмету та статистичне підтвердження здійсненого дослідження представляють якнайповнішу картину розвитку дисципліни.

Розгляд дилеми влада–розуміння, наскрізної у взаємодії дорослих та дітей в процесі навчання, подає стаття Джона Колбека [7]. Детально аналізує ситуацію викладання філософії в гімназіях Франції мислитель Шарль Сульє [10]. У Російській Федерації цим питанням займається Ніна Юліна [13], яка на основі досвіду американських педагогів активно пропагує та втілює ідею філософії в школах. Із вітчизняних досліджень варто виділити статтю Ольги Гомілко [3], де аналізується феномен дитинства та його місце в сучасній культурно–філософській парадигмі. Також вагомий внесок у дослідження та впровадження методик викладання філософії у школах вносять розвідки Надії Адаменко [1] та Юлії Кравченко [8].

Як бачимо, порівняно із зарубіжними напрацюваннями, в українській фаховій літературі тема філософії для дітей недостатньо висвітлена. Дана стаття є спробою заповнити цю прогалину. Основне її завдання – ввести в контекст сучасної парадигми освіти через аналіз стану та методик викладання філософії в доуніверситетських навчальних закладах США та Європи.

Зазначені вище тенденції філософії до відкритості та її спрямованість на демократичні цінності визначаються основними принципами Паризької декларації з філософії від 1995 року та Міждисциплінарної стратегії філософії від 2005 року, які є нормативною базою для введення особливої дисципліни під назвою «Філософія для дітей», або «Philosophy for Children» (PfC), не лише в школах, але й у дошкільних навчальних закладах.

У філософії освіти загалом виділяють два підходи до викладання філософії дітям: культурно–інформаційний, який полягає у вивченні історії філософії, культури, мови та текстів філософів, та діяльнісно–проблемний. Особливість останнього в тому, що учні знайомляться з філософією, беручи безпосередню участь в процесі філософування. Обидва ці підходи застосовуються у викладанні філософії як в дошкільних та шкільних навчальних закладах, так і в університетах [13, с. 20].

Філософський курс для дітей виходить з принципу самодостатності дитини як окремого суб'єкта дії. Викладання філософії дітям дошкільного віку, як і іншим віковим категоріям, відповідає єдиній меті – прилучення до культурно–демократичних цінностей певного суспільства.

Незважаючи на таку значущість філософії для вихованців дитячих садків та початкових класів школи, до

Паризької конференції 1998 року питання про введення курсу філософії для дітей такого віку не обговорюється. Побожання та невпевненість європейських освітян у їхніх можливостях «осягнути» філософські істини, сприйняття їх лише як таких, що потребують постійного захисту, є причиною ігнорування потреб дітей у філософії. На відміну від Європи, американська традиція виявляє свою прогресивність в цьому напрямі: ще у 1969 році друкується основоположна (по обидва береги Атлантики) робота «Відкриття філософії», автором якої є педагог та філософ Метью Ліпман, учень згадуваного Джона Д'юї [14].

Дослідження його Інституту вдосконалення філософії для дітей (Institute for the Advancement of Philosophy for Children) на базі Університету Монклер здійснюються задля безпервних розробок адаптованих курсів «Філософія для дітей» для 50 країн світу [4, с. 297]. Завдяки цьому вони і на сьогодні є найбільш детально опрацьованими та апробованими. Тому варто представити його методику викладання філософії для дітей дошкільного віку.

Новаторським елементом Ліпманової програми є її підхід до таких дітей. На відміну від загальнопоширеної думки стосовно їхньої незрілості, курс «Філософія для дітей» базується на впевненості в здатності маленької дитини до абстрактного критичного мислення. Це не лише урівнює можливості її та дорослого у здобутті істини, а й пояснює необхідність викладання філософських курсів (наприклад, логіки) для формування та розвитку навичок міркування в дошкільних закладах. Не варто вважати, що навчання філософією в такому ранньому віці автоматично означає закінчення дитинства, як думав свого часу Рене Декарт [15, с. 5]. Звісно, схожість дитячих питань про світ та життя з запитуваннями давньогрецьких філософів відзначалась і раніше. Проте різниця між думками мислителів XIX століття та ідеями Ліпмана і його прихильників полягає у встановленні вікового порогу здатності до такого запитування. Якщо раніше верхня його межа визначалась старшими класами гімназії, то тепер – віком від 3–х років.

Курс «Філософія для дітей», хоч і є автономним, проте теж підпорядкований основній меті сучасної освіти – передачі культурно-демократичних цінностей. Це не означає, що філософія стає лише інструментом для демократії. Сам принцип побудови занять базується на тих цінностях і засадах, які в нашому суспільстві прийнято називати демократичними. Це – вільний діалог, дискусія, мета якої вирішити проблему, а також дотримання прав людини, зокрема прав дитини, задекларованих відповідною Конвенцією 1989 року та здійснюваних завдяки заняттям філософією [15, с. 7].

Власне методологія викладання філософії для дітей ґрунтується на принципі доступності, тобто через використання зрозумілої для дітей форми викладу. Відмовившись від класичного підручника з філософії, Ліпман замінив його так званими філософськими казками для дітей різного віку. Це, наприклад, «Відкриття Гаррі Стоттелмейера», «Елфі», «Кіо та Гус», «Ліззі», «Піксі» та інші. Філософське навантаження цих повістей разом з цікавою формою викладу дозволяють дітям осмислювати питання та проблеми, приховані в канві пригод героїв.

Розробники курсу дотримуються настанови навчати дітей філософувати, а не просто викладати філософію. Саме другий підхід, діяльнісно-проблемний, виявляється найефективнішим в роботі з дітьми. Тісний зв'язок

філософії з практикою та її користь в повсякденному житті у вирішенні численних проблем з'ясовуються дітьми через аналіз філософських казок під час групових дискусій. Навчання в колективі є не лише засобом соціалізації дитини, але й можливістю спільно під керівництвом вчителя розв'язувати поставлені задачі. Роль вчителя обмежується функцією наставника та регулятора діалогу, що не заважає творчій роботі дитячого мислення, активному «робленню» філософії [13, с. 21]. Таким чином, уроки філософії перетворюються на своєрідні «сократичні бесіди», в яких вчитель та учні є повноправними дослідниками істини, шукачами філософського смислу обговорюваних текстів.

Роль діалогу в процесі філософування показана свого часу ще Сократом. Можливість вільного висловлювання думки всіма учасниками бесіди та необхідність прийняття до уваги будь-яких пропозицій дає можливість простежити думки учнів та направити їх в правильне русло. За допомогою цієї практики вчитель має можливість виявити та скоректувати логічні недоліки в судженнях та аргументаціях дітей. Як результат, в дитячому мисленні поступово формуються критерії правдоподібного та хибного, розвиваються навички правильного запитування, узагальнення, аналізування, будування аналогій та гіпотез.

Подібні групові заняття мають своїм результатом не тільки здобуття вищезазначених вмій, а й досягнення лінгвістичної свободи під час участі в дискусіях. За словами Джона Колбека, мова є одним із найбільших засобів впливу, і від її правильного застосування залежить результат дії: або досягається взаємопорозуміння між дітьми та між ними і дорослими, або ж, навпаки, через мовний тиск руйнується ініціатива, що закінчується непорозумінням та замкнутістю дитини. На думку англійського філософа, оптимальним шляхом для дорослих, в даному випадку для педагогів, є спосіб поставити себе на місце дитини. Лише так можна рухатись в напрямку порозуміння [7].

Курс «Філософія для дітей» як особлива методика викладання філософії на прикладі країн Північної та Латинської Америки, Європи, Азії та Африки постійно апробується на ефективність та доцільність. Він не лише сприяє кращому розвитку дітей, формуванню їхньої самосвідомості, виробленню власної позиції й здатності до її аргументованого захисту, але й гармонійно добувається до виконання завдань освіти в контексті її сучасної парадигми – соціалізація, сприяння громадянському вихованню через засвоєння культурно-демократичних цінностей, поступове введення в культурний контекст спільноти.

Реалізація цих цілей продовжується і в середній освіті. Важливість присутності філософії у шкільній системі є незаперечною з огляду на вищенаведену аргументацію відомих філософів та сучасних завдань освіти. Виконання останніх в школах відбувається, звісно, за іншими методами, ніж у дитячому садку. Уже сформована певною мірою особистість та набута інтелектуальна база уможливають викладання власне філософських дисциплін. Для становлення повноцінної, всебічно розвиненої людини філософські курси засвоюються на двох рівнях. На першому навчають логічному, раціональному мисленню для забезпечення критичного ставлення до навколишнього світу. На другому етапі викладають історію філософії для введення учня в контекст загального розвитку філософських шкіл, течій, теорій та ідей.

У більшості країн світу філософія так чи інакше викладається в школах. В залежності від програм та національних особливостей шкільної освіти у різних державах філософія може бути присутньою як окрема дисципліна, або інтегрована в інші предмети (наприклад, курси з етики тощо) [11, с. 11].

Вона є широковизнаною у своїй необхідності та доцільності, проте на сьогодні констатується кризовий стан філософії в школі. Причин такого становища є декілька.

По-перше, це загальна переорієнтація шкільних закладів на технічні, прикладні та економічні науки. За рахунок нових дисциплін скорочуються години викладання філософії. Від неї як від обов'язкового шкільного предмету поступово відмовляються: у Великобританії, деяких школах США та Канади він є вибірковим або інтегрованим в інші курси (наприклад, екології, економіки, стилю життя тощо). У франкомовних країнах (Франція, Квебек), відповідно до національної шкільної освіти, філософія зберігає статус обов'язкової дисципліни для старших класів (до 8 годин на тиждень) [11, с. 11]. Незважаючи на це, завдяки програмам підтримки філософії в школі (наприклад, гранти від Королівського інституту філософії у Великобританії) рівень підготовки учнів з філософії все ж залишається високим.

По-друге, це зниження престижності статусу шкільного вчителя. Як наслідок, зменшується кількість фахових спеціалістів. Філософію часто викладають неспеціалісти за сумісництвом, як додаткове навантаження. У цьому контексті виникає проблема забезпечення фаховими кадрами та встановлення критерію оцінки підготовки (наявність дипломів з філософії та іншої спеціальності). Однак спеціальні програми, як, наприклад, згадувана від Королівського інституту філософії, спрямовані і на підготовку викладачів філософії у школах.

По-третє, це криза власне методології викладання. Уже згадувані системи освіти франкомовних країн, в школах яких філософія залишається обов'язковою дисципліною, потерпають саме з цієї причини. Незважаючи на багатолітню практику викладання та нібито престиж предмету, на сьогодні французькими освітянами констатуються недоліки та застарілість методик навчання шкільної філософії. Серед них тривають суперечки з приводу прийняття єдиної методології викладання філософії у школі, розуміння її місця в системі освіти. Вибір між двома підходами – культурно-інформаційним, який зосереджується на викладанні історії філософії з огляду на традиції та доктрини, та діяльнісно-проблемним як практики філософування – виявляється досить складним, оскільки обидва підходи є однаково ефективними та недостатніми у випадку виняткового застосування одного з них.

Така невизначена ситуація має своїм результатом те, що шкільний курс з філософії більше 15 років знаходиться у підвішеному стані. Шарль Сульє у своїй статті «Анатомія філософського смаку» пише, що «як дисципліна «теоретична» й як така, що спирається на чисту культуру, філософія майже не ризикує зацікавити учнів, які в процесі шкільного навчання стикаються з проблемами» [10, с. 126]. Він звертає увагу на парадоксальну ситуацію, що склалася в освіті у Франції: втративши свій вплив в школі, філософія продовжує зберігати його в стінах підготовчих класів при Вищих школах.

Звісно, сучасні економічно-політичні умови диктують власні приписи системам освіти, спричиняючи деструкційні процеси в їхніх межах. Останні впливають і на викладання філософії. На фоні загального ентузіазму та активних розробок методик навчання дітей дошкільного віку філософуванню в середній освіті простежується тенденція до зменшення впливу класичного гуманітарного корпусу, емансипації гуманітарних наук, які програють економіці та соціальним наукам [10, с. 127]. Однак окремі програми підготовки фахівців та гранти для підтримки та розвитку філософії в школах, а також напрацьована роками традиція викладання шкільних курсів з філософії забезпечують виконання основних завдань філософії в середній освіті.

Як бачимо, зміна світоглядної парадигми, переорієнтація філософії на дитину як самостійного учасника процесу філософування є вагомим здобутком сучасної культурної епохи, яка незмінно характеризується як «пост». Так, відхід філософської освіти від суто історико-філософського дискурсу та її використання на прикладному рівні для тренування мислення спричинений потребою демократичного суспільства в автономних самостійно діючих особистостях, які керуються лише вільною раціональністю. Діти теж мають свої проблеми, які повинні навчитися вирішувати. Це вміння проявляється у здатності до постановки питання, до здійснення вибору з альтернативних варіантів, до прийняття відповідального рішення. Подібні навички дослідника здобуваються дитиною завдяки заняттям саме філософією, інтегрованою в дошкільну та шкільну системи освіти. Як результат – нові покоління самодостатніх всебічно розвинених особистостей, нових філософів, які не відвертаються від ворожого світу, замикаючись у собі, а навпаки – відкривають його, осмислюють та змінюють.

Список використаних джерел

1. Адаменко Н. «Спільнота дослідників» М. Ліпмана: філософські запитання, обговорення, аргументації та контраргументації вустах дітей / Н. Адаменко // Філософія освіти: науковий часопис. – 2011. – №1–2 (10). – С.274–287.
2. Гегель Г. В. Ф. О преподавании философии в гимназиях / Г. В. Ф. Гегель // Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет. В двух томах. – М.: Мысль, 1972. – (Серия «Философское наследие»). Т.1. – 1972. – С.563–574.
3. Гомілко О. Репресивність культури і світ дитинства / О. Гомілко // Філософські студії. Спеціальний випуск журналу «Генеза». – К.: Генега, 1999. – С.68–71.
4. Горбачук–Наровецька О. В. Філософія для дітей: південнокорейський досвід / О. В. Горбачук–Наровецька // Філософія освіти: науковий часопис. – 2011. – №1–2 (10). – С.297–304.
5. Гумбольдт фон В. Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні / В. фон Гумбольдт; [пер. з нім. мови Р. Дубасевич] // Ідея Університету: антологія / [відп. ред. М. Зубрицька]. – Львів: Літопис, 2002. – С.23–33.
6. Д'юї Джон. Демократія і освіта / Джон Д'юї; [пер. з англ. мови І. Босак, М. Олійник, Г. Пехник]. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с.
7. Колбек Дж. Дети под влиянием власти: философы как дети / Дж. Колбек // Філософія образования. – Новосибирск, 2006. – №2 (16). – С.296–304.
8. Кравченко Ю. Філософія для дітей: вимога часу / Ю. Кравченко // Філософія освіти: науковий часопис. – 2011. – №1–2 (10). – С.288–296.
9. Радіонова І. О. Освіта – виховання – політика. До характеристики провідних тенденцій сучасної американської філософсько-педагогічної думки / І. О. Радіонова // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Х.: ХДПУ, 1999. – Вип.2. – С.82–86.
10. Сульє Ш. Анатомія філософського смаку / Ш. Сульє; [пер. с фр. А. Зайцева] // Логос. Журнал по философии и прагматике культуры. – 2004. – №3–4 (43). – С.123–170.

11. Труфанова Е. О. Преподавание философии в мире (обзор исследования ЮНЕСКО «Философия. Школа свободы») / Е. О. Труфанова // Вопросы философии. Научно-теоретический журнал. – М., 2008. – №10. – С.3–19.

12. Челпанов Г. И. О постановке преподавания философской пропедевтики в средней школе / Г. И. Челпанов // Челпанов Г. И. Психология. Философия. Образование. – Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 1999. – С.286–296.

13. Юлина Н. С. Философия для детей / Н. С. Юлина // Постметодика. Философия у школы. – 1996. – №3 (13). – С.20–23.

14. Lipman M. Discovering Philosophy / M. Lipman. – New York: Appleton-CenturyCrofts, 1969. – viii, 504 p. – (Series «The Century Philosophy Series»).

15. Philosophy: A School of Freedom. Teaching Philosophy and Learning to Philosophize: Status and Prospects. – France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2007. – 279 p.

16. Teaching Philosophy in Africa: Anglophone Countries. – Paris: UNESCO, 2009. – 59 p.

17. Teaching Philosophy in Asia and the Pacific. – Paris: UNESCO, 2009. – 83 p.

18. Teaching Philosophy in Latin America and the Caribbean. – Paris: UNESCO, 2009. – 71 p.

19. Recommendations on the Teaching of Philosophy in Europe and North America [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: [http://sophia.eu.org/News/Recommendations%20on%20the%20teaching%20of%20philosophy%20in%20Europe%20and%20North%20America\[1\].pdf](http://sophia.eu.org/News/Recommendations%20on%20the%20teaching%20of%20philosophy%20in%20Europe%20and%20North%20America[1].pdf).

References

1. Adamenko N. «Spilnota doslidnykiv» M. Lipmana: filosofski zapytuvannya, obgovorennia, argumentacii ta kontrargumentacii vustamy ditej / N. Adamenko // Filosofiya osvity: naukovyj chasopys. – 2011. – №1–2 (10). – С.274–287.

2. Gegel G. V. F. O prepodavanii filosofii v gimnaziyah / G. V. F. Gegel // Gegel G. V. F. Raboty raznykh let. V dvuch tomach. – М.: Mysl, 1972. – (Seriya «Filosofskoe nasledie»). Т.1. – 1972. – С.563–574.

3. Gomilko O. Represyvnist kultury i svit dytynstva / O. Gomilko // Filosofski studii. Specialnyj vypusk zhurnalu «Geneza». – К., 1999. – С.68–71.

4. Gorbachuk–Narovetska O. V. Filosofiya dlya ditej: pivden-nokorejskij dosvid / O. V. Gorbachuk–Narovetska // Filosofiya osvity: naukovyj chasopys. – 2011. – №1–2 (10). – С.297–304.

5. Gumboldt fon V. Pro vnutrishnyu ta zovnishnyu organizaciyu vysheych naukovych zakladiv u Berlini / V. fon Gumboldt; [per. z nim. movy R. Dubasevych] // Ideya Universytetu: antologiya / [vidp. red. M. Zubrycka]. – Lviv: Litopys, 2002. – С.23–33.

6. Dyui Dzhon. Demokratsiya i osvita / Dzhon Dyui; [per. z angl. movy I. Bosak, M. Olijnyk, G. Pechnyk]. – Lviv: Litopys, 2003. – 294 s.

7. Kolbek Dzh. Deti pod vlianiem vlasti: filosofy kak deti / Dzh. Kolbek // Filosofiya obrazovaniya. – Novosibirsk, 2006. – №2 (16). – С.296–304.

8. Kravchenko Yu. Filosofiya dlya ditej: vymoga chasu / Yu. Kravchenko // Filosofiya osvity: naukovyj chasopys. – 2011. – №1–2 (10). – С.288–296.

9. Radionova I. O. Osvita – vychovannya – polityka. Do charakterystyky providnykh tendencij sychsnoi amerykanskoj filosofsko-pedagogichnoi dumky / I. O. Radionova // Naukovyj visnyk. Seriya «Filosofiya». – Н.: HDPY, 1999. – Vyp.2. – С.82–86.

10. Sulye Sh. Anatomiya filosofskogo vkusa / Sh. Sulye; [per. s fr. A. Zajceva] // Logos. Zhurnal po filosofii i pragmatike kultury. – 2004. – №3–4 (43). – С.123–170.

11. Trufanova E. O. Prepodavaniye filosofii v mire (obzr issledovaniya UNESKO «Filosofiya. Shkola svobody») / E. O. Trufanova // Voprosy filosofii. Nauchno–teoreticheskij zhurnal. – М., 2008. – №10. – С.3–19.

12. Chelpanov G. I. O postanovke prepodavaniya filosofskoj propedevtyki v srednej shkole / G. I. Chelpanov // Chelpanov G. I. Psihologiya. Filosofiya. Obrazovaniye. – Voronezh: Izd-vo NPO «MODEK», 1999. – С.286–296.

13. Yulina N. S. Filosofiya dlya ditej / N. S. Yulina // Posmetodyka. Filosofiya u shkoli. – 1996. – №3 (13). – С.20–23.

14. Lipman M. Discovering Philosophy / M. Lipman. – New York: Appleton-CenturyCrofts, 1969. – viii, 504 p. – (Series «The Century Philosophy Series»).

15. Philosophy: A School of Freedom. Teaching Philosophy and Learning to Philosophize: Status and Prospects. – France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2007. – 279 p.

16. Teaching Philosophy in Africa: Anglophone Countries. – Paris: UNESCO, 2009. – 59 p.

17. Teaching Philosophy in Asia and the Pacific. – Paris: UNESCO, 2009. – 83 p.

18. Teaching Philosophy in Latin America and the Caribbean. – Paris: UNESCO, 2009. – 71 p.

19. Recommendations on the Teaching of Philosophy in Europe and North America [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do dokumenta: [http://sophia.eu.org/News/Recommendations%20on%20the%20teaching%20of%20philosophy%20in%20Europe%20and%20North%20America\[1\].pdf](http://sophia.eu.org/News/Recommendations%20on%20the%20teaching%20of%20philosophy%20in%20Europe%20and%20North%20America[1].pdf).

Gorbachuk–Narovetska O. V., postgraduate student the department of Context, Philosophy and Prediction of Education, the Institute of Higher Education NAPS of Ukraine (Ukraine, Kyiv), ola.gorbachuk@gmail.com

Philosophy for children as the result of transformation of contemporary educational paradigm

This article analyses the methodological necessity and goals of philosophy for children which are the result of transformation of classical educational paradigm and changes in philosophy itself. Refusal from the authoritarian conception of child development and new social needs determine actualization of the problem of complete individuality training, helps to shape qualitatively new educational programs and methods. One of them for example is «Philosophy for Children» that was founded by American teacher and philosopher M. Lipman. Its main goal is to establish an independent citizen with his own position, with the ability of critical thinking, of reasoned opinions, and the main thing – the carrier of cultural and democratic values of his community. Besides this program the article presents another methods of teaching philosophy for children at pre-school and school levels that have been tested over time and characteristics of different cultures.

Keywords: education, child, paradigm, philosophy, transformation, philosophy for children, methodology.

Горбачук–Наровецька О. В., аспірантка відділення содержания, філософії та прогнозування освіти, Інститут вищого освіти НАПН України (Україна, Київ), ola.gorbachuk@gmail.com

Философия для детей как результат трансформации современной парадигмы образования

Анализируются методологическая необходимость и задания философии для детей, которые являются результатом трансформации классической парадигмы образования и изменений в собственно философии. Отказ от авторитарной концепции развития ребенка и новые общественные запросы обуславливают актуализацию проблемы воспитания целостной личности, содействуют формированию качественно новых образовательных программ и методик. Одной из них, к примеру, есть «Философия для детей», основана американским педагогом и философом М. Липманом. Ее основное задание – становление самостоятельного гражданина с собственной позицией, способного к критическому мышлению, к вынесению аргументированных суждений, а главное – носителя культурно-демократических ценностей своего сообщества. Кроме этой программы, в статье представлены другие методики преподавания философии для детей в дошкольных и школьных учебных заведениях, которые прошли испытание временем и особенностями различных культур.

Ключевые слова: образование, ребенок, парадигма, философия, трансформация, философия для детей, методика.

УДК 141.2:37.013.73+372.881.1

Страшко І. В., старший викладач кафедри романо-германської філології, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), iryna.strashko@gmail.com

Освітній потенціал подкастингу: ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розглядаються філософсько-педагогічні аспекти використання подкастингу в сучасній мовній освіті. Мета даної публікації – визначити освітній потенціал подкастингу стосовно процесів модернізації системи мовної освіти; проаналізувати його з позицій філософсько-педагогічного підходу; розкрити подкастинг як соціокультурний феномен. Показано, що подкастинг є чинником формування і розвитку особистості, її продуктивних здібностей і соціальних якостей. Він виступає як культурний та цивілізаційний феномен, оскільки є і діяльністю, і освітнім процесом, і елементом соціальної мережевої взаємодії.